СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 222. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 24 вересня 1931. VOL. XXXIX. No. 222. Jersey City, N. J., Thursday, September 24, 1931. THREE CENTS.

ОБКРОЮЮТЬ ЗАРОБІТНІ ПЛАТНІ НАВІТЬ У НАЙБІЛЬШИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

НЮ ЙОРК. — „Юнайтед Стейтс Стіл Корпорейшен", найбільше світове промислове підприємство, заповіло, що з днем 1 жовтня приступає до обкроєння всіх заробітних платень. Знижка виноситиме 10%. Те зарядження відноситься до 220,000 робітників і урядовців компанії.

Таку саму знижку платень проголосила теж „Бетлегем Стіл Корпорейшен", друге найбільше підприємство в сталевій промисловости.

„Ди Дженерал Моторс Корпорейшен" заповіла знижку від 10 до 20%, залежно від висоти платень.

„Ди Юнайтед Стейтс Робер Компані" проголосила, що заводить з днем 1 жовтня пятьдневний тиждень праці. Ні один робітник чи урядник не буде мін працювати довше як 5 днів на тиждень. Заразом обнижено всім робітникам і урядовцям платні на одну одинацяту частину.

Ходять чутки, що за тими великими підприємствами підуть менші й матимемо в найближчім часі загальне обниження заробітних платень.

ГОСТЯ З ЕВРОПИ ВІДВІДУЄ У. Н. СОЮЗ І „СВОБОДУ".

ДЖЕРЗИ СІТИ. — Панна Наталка Сікевич відвідала У. Н. Союз і редакцію „Свободи" в дорозі з Франції до Торонто в Канаді, куди вибралася відвідати свою маму. Панна Сікевич є донькою бувшого генерала українських військ, Володимира Сікевича, що був полковником царської армії, а підчас революції перейшов у ряди української армії і був послом У. Н. Р. в Будапешті. Генерал Сікевич працює тепер у Канаді.

Панна Сікевич покінчила університет у Вінніпегу, а опісля дістала стипендію від французького уряду й поїхала до Парижа на докінчення студій французької культури в славнім Сорбонськім університеті.

Панна Сікевич подала, що в Парижі живе тепер дуже багато Українців. Многі працюють по фабриках, між іншими й ті, що вчаться по високих школах. Є теж богато наших малярів та журналістів.

ГУВЕР ЗАКЛОПОТАНИЙ.

ВАШИНГТОН. — Кажуть, що загальне обкроювання заробітних платень, яке започаткувала „Юнайтед Стейтс Стіл Корпорейшен", є для президента великою несподіванкою. Президент у клопотах, бо ще не так давно він запевняв, що йому прирекли представники промислу, що не обнижать заробітних платень.

ВЕТЕРАНИ І ПИВО.

ДІТРОЙТ. — Ветерани, зібрані в числі 100,000 на конвенції Американського Легіону, не знають, що робити з прогибіцією. Одні, себто републиканці, бояться, що коли вони заявляться за модифікацію, то тим готові піднести престіж демократів і пошкодити урядови. Знову демократи є тої думки, що краще, щоб уряд був далі за прогибіцію, а нюйорський ґовернор Рузвелт проти, бо тоді Рузвелт матиме більші шанси при президіяльних виборах.

Через те ветерани готові залишити остаточно прогибіцію в спокою і не ухвалювати ніякої резолюції.

ЗАКУПОВУЮТЬ ЗОЛОТО В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — Британська фінансова кріза занепокоїла европейські банки і вони почали закуповувати золото, щоби підвищити свою золоту резерву, ульоковуючи її в „Федерал Резерв Бенк оф Ню Йорк".

В той спосіб зменшився засіб нагромадженого державою золота за один день на $116,000,000.

РОБІТНИЧІ ПРОВІДНИКИ ПРОТИ ОБКРОЮВАННЯ ПЛАТЕНЬ.

НЮ ЙОРК. — Започатковане великими підприємствами обкроювання платень стрінулося з загальною опозицією з боку робітничих представників, котрі вважають таке обкроювання нерозумним кроком, який збільшить депресію.

ІДЕАЛИ ДЖЕФЕРСОНА.

РІЧМОНД. (Вірджінія). — Джан В. Дейвис, представлений ґовернором Вірджінії як найкращий живучий викладник ідей Джеферсона, говорив про ідеали, які голосив Томас Джеферсон, третій з черги президент Злучених Держав і автор американської Декларації Незалежности.

Дейвис назвав Джеферсона апостолом свободи й найліберальнішою людиною модерних часів, котрий виложив у вступі до Декларації Незалежности ідеали людської рівности, особистої свободи і народнього суверенітету.

Джеферсон голосив, що Бог дав нам життя, а тимсамим і свободу. Кожда людина й кождий нарід має право самим собою управляти. І це неправда, що один нарід є сотворений на те, щоби панувати, а другий, щоби служити.

Джеферсон заявлявся теж за загальне навчання і вчив, що наука є тою основою, на якій опирається свобода й щастя.

НЮЙОРСЬКИМ ГОСТЯМ НЕ ПОВЕЛОСЬ У ВІННІПЕҐУ.

Американські бандити, що приїздили до Канади на „гостині виступи", вже нераз на тім попеклися, та виглядає, що це їх ще не навчило. До Вінніпеґу приїхали недавно з Ню Йорку 2 „найприємніші чоловіки, яких можна де стрінути". Так про них говорять знакомі, однак поліції це не перешкодило арештувати їх за ограблення банку. Арештовані й признали, що вони банк ограбили. А ограбили вони філію Роял Бенк оф Кенада на розі улиць Арлінґтон і Сарджент у Вінніпеґу в полудне, 26 серпня. До банку ввійшли без масок, зігнали урядовців і двох гостей до огнетревалої каси і, взявши з собою коло $9,000 готівкою, втекли автомобілем.

Слід за ними ніби пропав, але поліція довідалася, що в місцевости Нарол, недалеко від міста, поселилися пару тижнів перед тим два Американці, що приїхали прямо з Ню Йорку, і дуже заприязнилися з усіми сусідами. В пятницю сусіди влаштували їм приняття. Між гостей вмішалося й пару поліційних аґентів враз з директором та урядовцями ограбленого банку. Ці пізнали в нюйорських гостях бандитів, що ограбили банк. Це вистарчило на вечір. Коли гості по приняттю пішли до своєї хатини спати, поліція приїхала до них в гості і забрала їх, як ягнят. Арештовані кажуть, що називаються Гаррі Дондес і Менлі Конгісер.

ДРУГА ЖЕРТВА МОНАСТИРСЬКОГО.

У шпиталі в Монтреалі умер 24 серпня поліцай Бокаж з монтреальського поліційного департаменту внаслідок покалічення ножем 9 червня, коли він старався арештувати Івана Монастирського. Монастирський кинувся згаданого дня з ножем на Василя Спортану на передмістю Верден і вбив його. Таким робом Бокаж є другою його жертвою. Монастирського обвинувачено за душогубство.

ВТІК ПЕРЕД ДЕПОРТАЦІЄЮ.

Микола Джуравець, недавний іміґрант з Буковини, мав бути депортований з Канади через те, що дістався до тюрми за бійку, в якій ужив ножа проти свого противника. Засуджений враз зі своїм братом Григорієм на рік тюрми, він якраз відсидів свою кару і в останній день перед тим, як мали передати його іміґраційному урядови до депортації, втік з тюрми в Ґедінґлі під Вінніпеґом.

ЕКЗЕКУЦІЯ ШТУЧНОЇ НОГИ.

В містечку Марцінканці біля німецького кордону забрав податковий екзекутор штучну ногу інваліда Фрухтенберґа, оцінюючи її вартість на 50 зол.

ЖЕРТВИ МОНТ БЛЯНКУ.

На списку туристів, що згинули в часі прогульки на цю гору, записані чергові жертви, а саме два із Штрасбурга впали в пропасть, а один обезсилений лишився на горі.

ХОЛЕРА НА РАДЯНЩИНІ.

Польська преса повідомляє про появу холери в Самаховичах, мінського округа. Влада наказала уставити довкола містечка військовий кордон. Військо вбиває тих, що хотілиб утекти з нещасного міста. Брак харчових засобів і санітарної опіки сприяє пошесті.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

Заходом Михайла Вдовяка відбудеться українська програма зі стації W.N.Y.C. 570 кс. в четвер, дня 24. с. м., в годині 8.30 до 9-тої ввечір. Гратимуть три музиканти.

ЯК РОСТЕ СОСНА.

Ростом сосни займався дуже основно фінський ученийлісовик, Марті-Гарц. Він дійшов до вислідів, що головний ріст сосни припадає на місяці травень до липня. Пять до дванацятьлітні сосни, висоти від 16 м., збільшали свій ріст у травні денно до 16 мм., в червні до 6.27 мм., в липні вже лиш до 1 — 2 мм. Головний приріст відбувався в липні між четвертою й пятою годиною пополудні.

НАЙБІЛЬШИЙ МАЯК.

Найбільший маяк (морська ліхтарня) світа стоїть на горі Мон-Валеріян, на захід від Парижа. Він має силу міліярда свічок і видно його на 300 км. Служить він літакам для орієнтації.

СМЕРТЬ У БОЛОТІ.

Вулицею 3. Мая на Богданівці (Львів) переходив 30-літний Йосиф Тимчишин, дістав напад падачки, впав обличам у болото і вдушився.

НЕЛЮДЯНІ РОДИЧІ.

Під Варшавою викрила поліція, що родичі вязнять свойого хорого сина. Зробили ревізію на подвірю Курків і в стайні на палях знайшли скриню 2 метри довжини, пів метра ширини і висоти, а в ній 42-літного Петра Курка. 18 літ вязнили його в тій скрині нелюдяні родичі, які жаліли грошей на лічення умово-хорого.

НА ЧАСІ.

Черновецький „Час" пише: В цю пору економічного і морального занепаду влаштовує румунське студентство по нашій провінції гучні забави з танцями. „Гласул" чваниться спеціяльно такою забавою „на території українського центру Буковини", у Вижниці, де танцювали „Горі" не лише Румуни, але й польські студенти варшавського університету та „навіть кількох Українців". На цих Українців, що йдуть у танець з нашими катами-Поляками, певно ніхто з нас не цікавий.

КАРТИ ДО ГРИ І БЕЗБОЖНИЦТВО.

Безбожники на Радянщині випустили карти до гри, яких мета висміювати релігію. Кири висміюють — католицизм, трефи — православіє, каро — юдаїзм, піки — буддаїзм. Характеристичне, що поминули мовчанкою магометанізм і евангелизм. Кировий ас представляє на одній половині католицьку церкву такими символами: шибениця, гармата, кий, череп і епископська мітра. Це минуле світа, друга половина малює майбутнє символами; земська куля, рисункові прибори і хемічні реторти. Додаткова карта т. зв. „джок" представляє самого Бога в постатті грубого капіталиста в циліндрі, який зпоза хмар керує при помочі шнурочків лялькамн католицького і православного священика, рабіна і факіра.

ЯК ОБИЙШЛИСЯ СЕЛЯНИ З ЦИГАНАМИ.

У селі Гилчево (повіт Ізмаїл, Румунія) злінчували селяни циганів-конокрадів.

В останнім часі пропадали в повіті коні, а селяни підозрівали у злодійстві циганів. По крадежі останніх коней дігнали селяни циганський табор, привели циганів у село і били, чим попало. Пятьох циганів убили.

НОВЕ „ЗЕМНЕ ПРОМІНЮВАННЯ".

На віцлебенській радієвій вежі копав Зукшторф на сліди свого „земного промінювання". Це промінювання має йонізуючу прикмету й зменшується, чим дальше мірити його від поверхні землі, противно, як „космічне промінювання", яке чим дальше від поверхні землі, тим стає сильніше. Зукшторф думає, що промінювання, яке виходить від землі, висилають радіоактивні матерії, які знаходяться в нутрі земної кулі.

НЕОБЕРЕЖНІСТЬ ПРИЧИНОЮ СМЕРТИ.

На пасовиську в Свистільниках, пов. Рогатин, 10-літній Омелян Ґоцул знайшов ручну ґранату. Почав її оглядати. Ґраната нагло вибухла і розірвала хлопця в куски. Крім того ґраната вбила корову і теля, які пас Ґоцул.

АРЕШТУВАННЯ УЖГОРОДСЬКОГО ГРОМАДЯНИНА.

Польські часописи пишуть, що в Турці поліція арештувала 27-літнього Іштвана Варґу з Ужгороду (Закарпаття), гр.-кат. віроісповідання. Дальше польські часописи пишуть, будьтоби при нім знайшли мавзер з прикладом, фромер, 202 набої, кинджал, мапу тернопільського воєвідства та СРСР. Поліція веде слідство.

КРАДІЖ ЗБРОЇ У САМБОРІ.

Хтось вломився до льокалю „Стшельца" в Самборі та забрав трохи амуніції і кілька крісів. Польські часописи пишуть, що в звязку з тією крадіжю поліція арештувала Петра Мозола з Рімного, пов Рудки. Польські часописи пишуть, що в маґазині знайшли електричну ліхтарку, а в ній була картка з прізвищем Мозоли.

„РАСПУТІН" НА ПОЛІССЮ.

Польські часописи пишуть, що на Поліссю звився якийсь тип, котрий каже, що є Распутіном. В окруженні товпи селян цей „Распутін" переходить поліські православні села і виголошує всюди промови про поворот царя батюшки, говорить про майбутнє повстання в Росії та про близьке проґнання большевиків. Православне населення обділяє „Распутіна" всякою помічю, дає йому поживу, а навіть гроші.

ОТРУЇЛИСЯ ГРИБАМИ.

В Картузах отруїлися грибами дві родини, що складалася з 15 осіб. Десять осіб померли.

РОДИННА ТРАГЕДІЯ.

В місцевости Пабяніце, біля Лодзі, 26-літний бляхар Йосиф Редиияк задушив свою 21-літню жінку Ольгу і 12-тижневу свою дитину. Причиною такої страшної трагедії було подружне непорозуміння.

КИТАЙ ГОТОВИЙ ВОЮВАТИ ПРОТИ ЯПОНІЇ

НАНКІН (Китай). — Президент републики, маршал Кай Шек, виголосив на масовім мітинґу довшу промову зприводу захоплення Японцями південної Манджурії. Він заявив, що Китай готовий до війни з Японією, коли Ліґа Націй не змусить Японію звільнити окуповані нею терени й міста Манджурії. Кантонський революційний уряд, що веде боротьбу з урядом Кай Шека заявив, що він припинить свою боротьбу, щоб Китай міг виступити обєднаний у боротьбі проти Японії.

З Нанкіну та з інших китайських міст вивозять японських громадян. Китайська влада посилає спеціяльні військa й поліцію для охорони Японців та їх майна, щоб не дійшло до нападів на Японців Китайців, бо це може спровокувати ще більший конфлікт.

Китайці ще мають надію, що Ліґа Націй вплине на Японію, яка разом з Китаєм та з іншими державами підписала пакт Келоґа про залишення війни як засобу розвязання міждержавних непорозумінь. Тут певні, що привернення спокою в Манджурії й звільнення китайської території Японцями залежить найбільше від постави в цій справі Америки.

Японці вже припинили дальші пересування своїх військ і не займають нових теренів. В Кореї, на кордоні Манджурії стоять у повній боєвій поготівлі дві японські дивізії, щоби вразі потреби дати підтримку військам у Манджурії.

ЛІҐА НАЦІЙ ПЕРЕДАЄ СПРАВУ КОМІСІЇ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія).— Китайський представник у Лізі Націй зложив протест проти окупації Японією частини Манджурії. Він просив у Ліґи Націй негайних заходів, щоб Японія звільнила китайські терени. Японський представник не дав ніякої відповіди, бо „чекає інструкцій" з Токіо.

Ліґа Націй схиляється передати справу китайсько-японського конфлікту в Манджурії на розслідження спеціяльної комісії, зложеної з військових представників Анґлії, Франції, Німеччини й Італії.

ҐІНДЕНБУРҐ ЗА ПОРОЗУМІННЯ З ФРАНЦІЄЮ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Приймаючи нового французького посла, фельдмаршал Ґінденбурґ заявив, що він сподівається налагодження тісного співробітництва між Францією та Німеччиною. Лише тісне порозуміння між цими державами може помогти світови пережити тяжку економічну та політичну крізу.

Посол відповів на це тим, що він таксамо буде працювати в напрямку щирого порозуміння й приятельського співжиття Франції й Німеччини.

ПЛЯНУЮТЬ ФІНАНСОВУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

ЛОНДОН (Анґлія). — В урядових колах плянують скликати світову фінансову конференцію, яка малаб відбутися перед конференцією по обеззброєнню держав. Така конференція малаб занятися справою міжнародних боргів та розподілом запасів золота, щоб установити певний трівкий золотий мірник на паперові гроші ріжних держав.

Лондонська біржа має почати свої операції сьогодня. Після напруження, що було останніми днями в фінансово-економічному життю Анґлії, наступило певне заспокоєння. Фунт стерлінґів на чужих біржах стоїть значно вище того, як думали, він буде стояти, коли Анґлія впроваджувала свою реформу, виплати золотом за паперовий фунт стерлінґів по курсі дня.

Мек Донелд виїхав на кілька днів на відпочинок. Лікарі кажуть, що він так перетомився, що може дістати нервове потрясення, якщо тепер не відпочине. Болдвін буде провадити уряд у відсутности Мек Донелда.

ҐАНДІ Й ЧАПЛІН ЗУСТРІЛИСЯ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Нарешті збулося бажання Ґанді та Чапліна стрінутися. Індійський провідник і великий, світової слави, траґік-комедіянт зійшлися на довшу приятельську розмову. Обидва були задоволені з зустрічі.

ПОВІТРЯНА ЕСКАДРА ЛЕТІТИМЕ ДОВКОЛА СВІТА.

РИМ (Італія). — Міністер повітроплавства й летництва, Бальбо, плянує виправу довкола світа цілої повітряної ескадри в числі 24 літаків. Літаки мають відвідати також Ню Йорк, щоб звідти летіти через океан до Европи.

Летуни вже проходять спеціяльну підготовку до лету довкола світа. Разом з тим готують і літаки до тяжкого лету.

ДОБИРАЮТЬСЯ ДО ЗОЛОТА НА ДНІ МОРЯ.

БРЕСТ (Франція). — Сюди прибув по воду й по харчі ратунковий пароплав, що вже більше року працює над тим, щоб дістати золото на 50 міліонів долярів, яке лежить на дні моря на затонулім у 1922 році пароплаві „Єгипет".

Моряки кажуть, що нурці вже дібралися до сталевих стін комори, в якій лежить золото. Ще треба кілька вибухів підводних бомб, щоб розбити стіни комори й дібратися до золота. Праця тяжка, бо пароплав лежить під водою у глибині 400 стіп.

„SVOBODA" (LIBERTY).
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
[illegible] Committee
Entered [illegible] at the Post Office of Jersey City, N. J. on [illegible] under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

[illegible] редакція не відповідає.
[illegible] адреси платиться 10 центів.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗНОВУ ВІДЛОЖИЛИ!

Із звідомлення Українського Бюра в Лондоні виходить, що полагодження польської „пацифікації" в Галичині відложено знов, аж до слідуючого засідання Ради Ліґи Націй, яке відбудеться у січні наступного року. Це відложення оправдується потребою залагоди в першу чергу інших світових справ, а далі ще й тим, що заходить потреба дальшого прослідження „пацифікації", зглядно звязаної з нею українсько-польської проблеми.

Це правда, що цілий світ знаходиться тепер у великому напруженні, що на сході вибух воєнний конфлікт між Японією й Китаєм, а Велика Британія мусіла взятися за драстичний крок заборони виплати золотом, що потягнуло за собою фінансовий заколот не тільки в Анґлії, але й у цілім світі. Але Ліґа могла й повинна була зібрати на протязі цілого року всі можливі інформації в справі „пацифікації" й українсько-польського конфлікту. В її руках було й без того повно документів, які треба було тільки провірити і не було би потреба дальшого „студіювання". Справу можна було отже вирішити навіть у теперішніх складних міжнародніх обставинах.

Та Ліґа цього не зробила. Вона використала замотану хвилю на те, щоби справу „пацифікації" далі відложити. І це являється хвилевим успіхом Польщі, зглядно її опікунки — Франції.

Корисним, коли про яку користь взагалі може тут бути мова, треба вважати те, що Комітет Трох рішив предложити справу „пацифікації" вже дефінітивно найближчому засіданню Ради Ліґи Націй. Успіхом можна вважати це тому, що досі не було відомо, чи взагалі та справа прийде під обради Ради чи Зборів Ліґи Націй. Комітет Трох міг не поставити такого домагання й справа була би загирилася. Міг теж заявити, що сама Польща дала запевнення, що полагодить конфлікт з Українцями, і на тім скінчити.

Виходить, що Польщі й Франції не вдалося таки прибити самої справи „пацифікації", а тільки її відложити. Як завжди, так і тепер, рахують Поляки на те, що час все вилічує, що світова опінія забуде за їхні варварства й за цілу „пацифікацію", бо кожда держава має доволі своїх клопотів. Рахують і на те, що український спротив ослабне в краю і за границями.

ЖЕРТВИ МЕСІЯНІЗМУ

I.

Основною хибою польської державної політики супроти Українців було завжди те, що йдучи за голосом власних божевільних, крайно націоналістичних ґруп, не признавали нас як націю, легковажили всі наші прояви до самостійности, а всі відрухи в тому напрямі оцінювали як бунт і бандитизм. Гіркі й тверді докази істнування українського народу та його життєвої сили почали поволи вводити польську публичну опінію на властивий шлях. Вже тепер починають Поляки признавати, що український нарід є, знають, до чого прямує, знають навіть те, що треба числитися тільки з його ростом, а не упадком. Ще коби могли визбутися зі свого „месіянізму", опікунства над українськими визвольницькими змаганнями, тоді напевно зaощадилиб собі не тільки неодного розчарування, але й неодної болючої жертви. Бо хтож з Українців сьогодні в стані повірити в добрі, безкорисні наміри Поляків відносно творення Зазбручанської самостійної України! Що розбиття Росії було би Полякам на руку, в це ніхто не сумнівається. Але, що цього бажалиб собі Поляки виключно у власному інтересі, в це також ніхто не сумнівається. Знаючи українську вдачу, Поляки вірять, що тоді всі українські сили були би спрямовані на закріплення української державности, на двигнення власного народу. Тоді, на їх думку — перейде вся українська інтеліґенція з Галичини до власної держави й оставить свій нарід на „божу волю". Тоді й легко буде опанувати відвічну українську землю, а без землі — хіба одні Жиди вміють і можуть заховати свою національність, расовість.

Спрямовуючи в той бік свою державну політику, бажалиб Поляки витворити серед Українців тип „реального політика", тобто такого, якого морально етичний стан давав би їм право числити на те, що такий тип політика зречеться всяких прав для рідної землі, а пристане на той жолоб і до того часу, як це буде вигідно ласкавим хлібодавцям. Тут джерело цієї глупої польської політики з підпиранням решток галицького кацапства, з толеруванням усіх свиней, грабіжей і злодійств народнього майна (гляди господарка у львівському „Народному Домі"); тут корінь ідеї — створити податливу українську партію Певних і Богуславських на Волині, тому саме на Волині, бо в Галичині такі можливости вже скрахували.

Величають себе Поляки далекозорими політиками, витрачують стільки енерґії для зреалізування своїх утопійних намірів, а всеж таки скорше чи пізніше — ця їх політична ніби — далекозорість нічо іншого, як політична сліпота, яка пімститься на них фатально. Вона навіть прискорить остаточне рішення в польсько-українському спорі, бож саме ця політика поглиблює пропасть між обома народами.

II.

Так, як при фізичному будівництві великого діла не виключені жертви в людях, так і в будові великих політичних концепцій може впасти неодна жертва: або через власну запопадливість, або від зависних противників, або через перехрещування іншої концепції. Саме на днях упала жертва цього польського месіянізму. Оцінюючи по голошеному жалю польського громадянства — була це велика жертва. В суботу, дня 29 серпня, в год. 8.30 вечір, згинув у віллі СС. Служебниць у Трускавці від 6 куль, вистрілених з двох револьверів, Тадей Голувко, посол до варшавського сойму з урядового „безпартійного" бльоку, віцепрезес польського клюбу того сторонництва, а передше начальник т. зв. „східного виділу" в міністерстві заграничних справ, член комітету для національних меншостей, колишній співробітник соціялістичного „Роботніка", а відтак як публіцист, який на шпальтах урядових органів містив численні політичні статті. Партійна польська преса подає, що був це „один з найближчих співробітників і найвірніщих жовнірів Маршала Пілсудського". „Тадей Голувко то боєвик великої програми польської східної політики, в якій бачив забезпеку й головну умову моцарствової будучности держави, одначе заразом і вірив, що здійснення тої політики це найважніша етична місія незалежної Польщі, це одна з найглибших моральних рацій її істнування". „Т. Голувко був щирим і діяльним приклонником незалежности Зазбручанської України. Стоячи твердо й неуступчиво на становищі нероздільної приналежности Східної Галичини (Малопольскі) до польської держави, з величавою відвагою і з найглибшим внутрішним переконанням голосив ідею згоди й польсько-руської співпраці в полудНево-східних воєвідствах (себто у Східній Галичині — Ред.), бо бачив у ній не тільки невідхильну історичну конечність, яка слідує з самого факту, вікового співжиття Поляків і Русинів на тій землі, але й уважав її за одну з умов, що допоможе до здійснення національних українських ідеалів над Дніпром".

Так і зовсім подібно характеризувала діяльність Голувка газета, що є виразником теперішнього уряду на нашій землі, себто „Слово Польске". Таку саму оцінку політичного значіння Голувка надає йому вся польська преса взагалі. **„Його ідея буде виконана. Його програма буде здійснена"** — впевнює те саме „Слово Польске", а за ним усі інші органи.

III.

Про дальші події, які слідували по смерти Голувка на нашій землі, а яким кінця не видно, про арешти підозрілих і їхню дальшу долю, про клеймовання Українців цілим польським суспільством і всіми чинниками поза границями Польщі, які стоять на її хлібі, злочинцями, бандитами, гайдамаками, „збірами", які кидаються на руку, що їх ратує, — не приходиться писати. Те все певно занотувала бодай з грубшого українська преса за галицькими часописами. Варто би тільки те підкреслити, що небіщик Голувко був дійсно пропаґатором польсько-українського співжиття, політичної нерозривности, обіцюючи Українцям те, чого не мав у своїх руках ні він, ні ті, яких політиці вірно служив. Вже по його смерти появився у „Слові Польскім" артикул зпід пера небіщика Голувка, який він нібито написав два тижні перед своєю трагічною смертю. В цьому то артикулі громить автор українське старше громадянство за те, що українська молодь „живе в атмосфері тайних орґанізацій, заговорів, замахів, нападів, підпалів і т. д." „Не дасться заперечити, що товчком до ужиття через українську молодь у Сх. Галичині (Малоп.) таких злочинних засобів політичної боротьби як убивство, напади, підпали подиктовані оглядами ідеольоґічної натури, яка слідує з бажання увільнити край зпід „польської окупації". Одначе ціла біда в тому, що окупації нема. Не можна говорити про окупацію в краю, що від 600 років звязаний з польською культурою і державою, який, коли не попав у татарське ярмо, а відтак не став московською провінцією, то виключно завдяки крівавим оборонним змаганням цілого польського народу. І не може сьогодні бути мови про окупацію в краю, в якому „окупанти" становлять 50 відсотків населення, зложеного з усіх верств, починаючи від селянства, а кінчаючи на містах, де промисл, торговля, фахові звання переважно в руках польського населення".

Нема потреби підкреслювати окремо якенебудь слово, чи котрунебудь фразу. Українському читачеви відразу паде в очі та польська бундючність, те одурювання їхнього власного громадянства, те непризнавання історичних, соціяльних та політичних правд, які якраз були початком свіжої трагічної смерти Голувка.

І коли покійний Голувко, колишній соціяліст, а теперішний співробітник Пілсудського, дійсно працював для ідеї наддніпрянської України, коли він дійсно трудився над тим, щоби нагнути українську політику до величі польської державности, то, не зважаючи на одноголосний польський хор будьтоби Українці були спричинниками його смерти, всеж таки, коли виключимо смерть з особистих мотивів, він міг упасти від руки соціяліста, вшехполяка чи комуніста. Кожна з тих ґруп могла знайти в політичному архіві якесь оправдання на свою жорстокість. Чи цю тайну виявить коли незвичайно утруднене слідство, не беремося ворожити. Всеж таки можна вже тепер ствердити, що покійний Голувко, це жертва польського месіянізму.

IV.

Як поставились Українці до цього вбивства? Безперечно — ненадійна насильна смерть Голувка потрясла цілим громадянством, передівсім своєю ненадійністю. Ледви чи поза найближчим окруженням віллі СС. Служебниць у Трускавці знав хтонебудь з Українців, що Голувко там живе. Друге, що дуже недовго перед його смертю саме в томуж Трускавці був атентат на почту, тому здавалось би, що в тому самому місці так безпосередно ніяка крівава імпреза не наступить. Дальше — твердить „Діло" — „пок. Голувко був одним з тих нечисленних польських діячів, які саме бажали мирним шляхом знайти розвязку польсько-української проблеми в Польщі", але „не треба забувати, що покійний був польським патріотом і не міг до розвязки цієї проблеми підходити з українського становища".

Не вірячи, що система особового терору може повести нарід до виконання самоозначення, коли не „змякне ґрунт, не настануть для цього пригідні умови, а з другого боку побоюючися за дотепрішній національний доробок, який при юдженні з усіх польських сторін поновно наражений на страшну непевність, Екзекутива УНДО і Президія Української Парляментарної Репрезентації на нараді дня 31 серпня ц. р. осудили „безумовно й рішуче акт убивства пок. посла Тадея Голувка без огляду на те, хто не був би його спричинником". Український Посольський Клюб зложив для вдови телеґрафічну заяву співчуття. Ці заяви приняла польська публична думка до відома, з меншими чи більшими застереженнями. Деякі органи преси домагалися від Українців ще й **чину** в тому напрямі, хоча ніхто не уявляє собі, якби то мало на ділі виглядати.

При цій нагоді не можна повздержатися від одної замітки. Правда, вбивство Голувка це велика втрата для польського табору; але всеж воно лише вбивство, без огляду на мотиви. Не маючи спричинників у руках, уся польська громадська думка відсуджує Українців від чести з того приводу, що їй увиджується в тому українська рука. Колиж на кілька днів до смерти Голувка принесли часописи вістку про огидний злочин убивства, якого допустився в Самборі 14-літний хлопець, син старшого поліціянта, на 8-літній дівчинці, затягнувши її в корчі, чи коли в томуж часі польські ґімназисти з Келець напали для простого грабунку на місцевий банк, то з того приводу не тільки ніхто з польської сторони, але навіть з української не підніс голосу про „бестіяльське здзічене", про „анархічні елементи" серед польської молоді.

Доки Поляки не прийдуть до свідомости, не опамятаються, що вони мають обовязок дбати про власний нарід, а нас полишити нашій долі, доти не можна покласти ніякої запоруки, що життя не всякне в себе такої чи подібної жертви, хочби нарід з такою формою боротьби і не погоджувався.

X.

Львів, 4 вересня 1931.

М. Говоркова.

ВИВІРЧИНІ ЯЄЧКА.

(З чеського).

Івась Григорців з горішнього кінця села невеличкий хлопець, але сильний, плечистий. Справжній хлопець. В очах повно вогню, руки неспокійні, ноги наче в кози: що крок, то скок.

Кожен попрікає цього хлопця. Кажуть: то вуличник, то збиточник, він росте лише для шибениці. Всі діти псує.

Та воно не так. Івась лише виглядає на такого. В душі він добрий.

Бігає по Скеличках, пустує. Скелички, то улюблений куток усіх хлопців. Там можна робити збитки, як ніде інде.

Василь пасе гусята. Не хочуть слухати, розбігаються. Василь бере запруту тай як свисне, як свисне. Івась дивиться вниз на мураву тай собі виломив прут, біжить до Василя:

— На маєш, щоби ти знав, як це болить! Тепер ревеш! Гадаєш, що коли гуска не реве, то її не болить?

Або: Бабуся йде до криниці при дорозі по воду. До джерела веде спадиста дорога. Це по дощі, тож стежка болотиста та ховзка. На діл бабуся зійде, але як назад? Ноги ховзаються, хапається прутиків, трави та надармо силується вдістатися на дорогу.

Івась хвилину дивиться на її безвиглядні зусилля. А потім біжить до неї: Чекайте, я вам винесу коновку.

Бабуся видивилася:

— Ти? Якжеж це? Коновку розібєш, заки вилізеш на гору. Або донесеш її порожну, ей, ти, збиточнику.

— Чомуж би ні? Повну винесу, побачите.

Та Івась підбіг до бабусі, схопив коновку тай циприть слизькою стежкою. І бач: коновка з водою стоїть уже на стежці, а хлопець іще руку бабусі подає:

— Бачите, я сильний як кінь.

Зима недобра для того хлопця. Та і вона минеться. Лише стопиться сніг, Івась відложить чобітки, бо бособу так гарно бігати. Ходитимуть на фіялки.

Прийде Великдень, Івась іде з великодним дарунком. А як вернеться, принесе в узлику кілька червоних яблочок, трохи колача, два яєчка. Розложить подарунок на столі усміхаючися, а старий стрийко, який прийшов до них у гостину, скаже:

— Хто це тобі дав ці яєчка? Вони направду наче вивірчині.

Івась забуде про відповідь. Вивірчині яєчка — ще ніколи не чув про вивірчині яєчка.

— Стрийку, ви бачили вивірчині яєчка? Де ви їх бачили?

— Ну, я не бачив би! Знаєш, я був інакший хлопець, як ти. Я був собі приніс їх додому.

Івась наче на грани. Великодний дарунок перестав його тішити.

— А де можна би знайти вивірчині яєчка?

— На тополі, за Артемковою сіножатю. Там вони.

— Направду? Ви знаєте, що вони там?

— Чомуж я не знав би? Таж бачу вивірку, як на них сидить. На самім вершку.

Це Івасеві вистарчить. Колиб батька не було дома, зараз пішов би там подивитися. Ввесь час зі стрийком говорить про вивірки.

Маму не дуже тішить це все. Каже на боці братови:

— Не видумуй йому того, Гриньку. Хлопець аж горить, коби бодай там не ліз...

Стрий сміється:

— Хай там, від того є хлопець.

У ночі Івась не спить. Вивірчині яєчка не дають. Колиб так їх дістав, то-то було би добре! То хлопці завидували би! Приніс би їх додому та дав би їх під курку, під цю сіменату, що саме тепер квокає. Висиділа би йому вивірчатка. Або бодай щоб одно висиділа! Впняв би його на мотузок і ходив би з ним по вулиці, як бачив на ярмарку катеринкаря з малпочкою.

То-то було би!

Довга ніч. Ріжні мрії.

Ранок соняшний. Батько й мати вийшли до праці, ще як лише стало сіріти. Заки Івась пішов до школи, скочив іще оглянути тую тополю. Боженьку, тож то вона висока! Та нічого, якось він уже вилізе.

Перед полуднем задзвонив дзвінок і діти вибігли зі школи. Івась побіг додому, дав свіжої трави козі та кріликам. А потім гайда на Артемкову сіножать.

На дорозі не видно людей, і на сіножаті нема нікого. Івась пробує вилізти на тополю. Зпочатку йде це так тяжко, рамена короткі, не можуть обняти пня. Аж почервонів з натуги, щоби дістатися нагору.

...від того хлопець—ось уже хапається першої гиляки. Тепер уже лізеться гарно, як по драбині. Коби лише не така гущавина. Вже так високо! А як заглянув крізь рідші гильки, бачить у кітловині ціле село, а трохи далі друге, третє, як гарно одно за одним. По другому боці горби, ліси й широкі долини, якими протікає ріка. Івасеві наче птахові на височинах. А там, Боже, там видно залізницю. Яка мала парова машина, а як димить і сопе.

Поїзд, це на селі годинник. За хвилю зачнеться наука. Тож мерщій! Хлопець скоро драпається на шпиль, ось-ось буде там. Гнізда ще не видно, ба і вивірка не відзивається. Певно його не бачить, тому що вгорі так густо сплетене галуззя.

Галуззя скінчилося, віття чим далі тим тонше: Та ось...

Нараз щось трісло, рука судорожно схопилась, але віття крихке. Тріскіт віття, якийсь дивний шелест. Земля, вкрита травою, так далеко.

Пополудні, як жінки йшли в поле, знайшли хлопця. Занесли його додому. Здавалося, що вже мертвий...

Мати день у день їздить до хлопця до шпиталю. Тіло його зашите, в ґіпсі. Це мука для живого хлопчини. Та це пройде. Як його привезли, щось маячив про вивірчата. Ногу зломив собі, в самім коліні.

Лікар частенько розмовляє з хлопцем і хвалить його матері. Ця ледви вірить. Таж кождий все виговорював досі на її дитину.

До літа полежав хлопець, вкінці повезли його додому.

Кождий вже думав, що не буде ходити, а ось сидить серед товаришів на приспі. Трохи криває тай нога побблює.

Раз зимою зійшлися ми. Івась робить паяців на снігу. Паде з розложеними руками у мягкий сніг. До відтиску приріблює ніс, очи, уста. Вже має їх цілий ряд — а як піде вколо, буде сміятися...

— Івасю, лиши це, вразишся, побачиш.

— Е, що! — махнув рукою, — це нічого!

— А болить тебе нога?

— Дуже не болить. Маю завязану. Знаєте, мушу все ще ходити до лікаря.

Йдемо шмат дороги разом.

— Знаєте, — признається мені хлопець — лікар казав мамі, що мені порохнавіє кістка. Що вже її не вигою. Але баба Хима каже, що воно розійдеться. І я ходжу тай нічого мені. Видно, баба Хима каже правду.

Хлопець час до часу підскочить собі. Часом переходить довкола наших вікон. Кульгає, що ледви можна запримітити. Ще зима, а він уже носить у кишені нарізані вербові прутики та по дорозі пробує робити сопілку. Не може якось діждатися весни.

Коли так бачу його, не можу не думати про весну. Бо знаю, що буде так уже все ходити, животіти кілька літ, а потім...

Потім прийде колись така одна весна — але це вже не буде його весна, бо він буде лежати в ліжку та даремно буде старатися встати. Сонічко світитиме з високого неба, жайворонки вилітатимуть зпоміж скиб...

Сосни з горба глядітимуть через потік і через леваду до його вікон. Їх гилля й верховіття шуміти й шептатимуть:

— Щож це робить наш Івась, що не приходить?

А як світитиме сонічко, ненька візьме його за руку та посадить на лавку перед хатою. І певно прийдуть діти: цей принесе китичку фіялок, той веснівок, тамтой пригорщу красної фасолі. Івась візьме китички у висохлі ручки тай скаже нібито рівнодушно:

— А дивіть, уже знову цвітуть — а на фасолю й не зверне уваги. Бо вже нічого не розрадить його. Тому, що ця весна вже не буде його весною.

Ах, хай би радше ніколи не прийшла...

Теща (до зятя): Подумай собі, колиб я була не спізнилася, булаб поїхала тим поїздом, а йому приключилася по дорозі страшна катастрофа.

Зять: Жінки ніколи не вміють бути точні.

НА ТЕМИ ДНЯ.

ЧИ БЕЗСИЛЛЯ ЛІГИ НАЦІЙ?

Японія захопила південну частину Манджурії. Вона переведа цю операцію з такою досконалістю й точністю, що, видно, до неї старанно підготовлялися згори. Китайці тепер протестують, а Японці мовчать і відограють таку саму комедію, яку відогравала Польща, коли генерал Желіговський захопив Вільно. Уряд ніби то був проти „самочинної акції генерала, а міжтим і не думає звільняти захоплених чужих земель.

У віленському питанню Ліга Націй, як кажуть Москалі, „зваляла дурака". Таксамо вона „корчить дурака" й у питанню манджурському. Китайці протестують, Японія мовчить, а Ліга Націй „не знає", як взятися до справи. З питанням Манджурії станеться те саме, що з „пацифікацією" Галичини. Себто справу відложать „на потім", бо тимчасом противні сторони самі помиряться, або знайдуть такі попи, що „помирять" усіх.

Можна думати, що Ліга Націй такою безсильна. Бо до чого здалися всі мирові договори, пакти Келоґа й Льокарно, обовязки держав супроти національних меншин, коли їх ніхто не виконує, а Ліга Націй не має сили впровадити їх у життя? Ні, не так! Ліга має силу й є реальним фактором у міжнародному життю, лише не таким, як говориться часто про неї. Вона стоїть на сторожі права сильного, на сторожі держав переможців та їх васалів, а тому своїм авторитетом прикриває все те, що робиться внаслідок залаштункового порозуміння тайної дипльоматії.

ЛЯХИ КАЗЯТЬСЯ.

В Галичині вбито Голуфка. Нема доказів, що це зробили Українці, а навпаки, багато є даних, що це діло не українських рук. Та польська преса нічого не хоче знати й розуміти. Вона тепер просто скаженіє й закликає польське суспільство до „хрестоносного походу" проти Українців; пінеться з люті й заповідає, що має такі рецепти, які за десяток років обернуть Українців під Польщею в Поляків.

Історія нічого не навчила гура-патріотів гістериків. Вони ніби забули, що довгі сотки років Польща, Московщина та інші „приятелі" українського народу старалися всіма способами винародовити, зденаціоналізувати український нарід і память його стерти з лиця землі. А наслідки ті, що нарід український, перебуваючи в тяжкій неволі й під терором, подвоїв, а то потроїв за кілька соток років свою етнографічну територію.

„Біда з завзятого лише вогонь креше" — отак і з українським народом. Але Поляки тепер мають нагоду показати своє справжнє обличча „культурної" нації, показати своє обличча „рицержи". Українським ділом буде, щоб перед світом здерти покривало романтизму „рицерства" з ляцького обличча, щоб потім мати перед світом моральне виправдування й зрозуміння, коли Українці будуть розкроювати та в безформенну масу обертати те „рицерське" обличча, як прийде час до того.

ПРАВДА ПРО РОСІЮ.

В нюйорській газеті „Сон" кореспондент Кітчен описує свої враження з радянської Росії, де він перебув тепер довший час. Добре, що Кітчен знав Росію ще до війни, а тому може порівняти те, що він тепер знайшов там, з тим, що було. Він твердить на підставі фактів, що населення Росії тепер живе в гірших ніж середньовічних умовах, а до того воно хронічно голодує, голе, обідране й босе.

Він подає факти страшного терору чеки, а також наводить ціни „дешевого" ресторану, де смердюча зупа коштує $1.50 за миску, а протухле мясо по 3 доляри за „порцію". Цікаві статті його й на рідкість для чужинця правдиві.

„ШУТ ГОРОХОВИЙ".

Так Москалі називають кльовнів найнижчої марки, що виступають по ярмарках у ріжних балаганах. Приблизно такого прізвищах діждався великий прославитель большевиків, Бернард Шов. Та ще й від кого... від радянського патентованого письменника, драматурга, щось ніби радянського Шова, Луначарського.

Луначарський в газетах описує перебування Бернарда Шова в Росії й висміває його як останнього смаркача. Каже, що в Сталіна старий кльовн так розговорився, що Сталін не міг від нього ніяк відчепитися. Коли Шов вийшов з кабінету, то Сталін пригадав кавказького „ішака", себто осла. Ось хто хвалить комуністів!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ГАРТФОРД, КОНН.

Маємо свій горожанський Клюб.

Десятки літ живе нас тут чимала громада, але, на жаль, не проявляємо в народнім життю такої активности, щоби ми могли зрівнати себе під тим оглядом з іншими українськими громадами в Америці.

От і через те не було в нас досі організації, яка громадила би біля себе Українців, американських горожан. А як ми можемо прийти тут до якогось значіння, коли не зорганізуємо себе політично?

Здавалося би, що це ясна й кождому зрозуміла справа, та що кождий заявиться за таку організацію. Таке буває по інших громадах, але не в нас. І тут ставлено перешкоди збудованню горожанської організації. Але ті перешкоди таки поборено. Знайшлася громадка людей, котра таки заложила Український Ситизенський Клюб, який знаходиться під ч. 11 Чарок евеню.

В Клюбі повівають уже два прапори: американський і український. І двом справам служитиме Клюб: буде морально й матеріяльно допомагати нашим братам у старім краю у дальшій визвольній боротьбі, як і теж займатися буде тими справами, які відносяться до нас як горожан свобідної землі Вашингтона.

Приступаємо до праці з вірою, що широкий загал попере нас у наших змаганнях.

За Уряд: **А. Локоть**, предс.; **К. Гвіздь**, касієр; **П. Драпяк**, секретар.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

В память поляглого героя.

Відділ 18. Організації Державного Відродження України рішив пошанувати память Юліяна Головінського, визначного нашого борця підчас визвольної боротьби й по нім, котрий згинув від злочинної руки польського жандарма.

Отсе святкуємо в нашій околиці перший раз того роду свято, яке відбудеться дня 4. жовтня в Українській Галі під ч. 212 Президент ст.

Тому, що це перше в нас свято, та що хочемо вшанувати геройську смерть мученика, просимо всі наші місцеві товариства вздержатися в час свята від вистав і мітінгів.

Член О. Д. В. У.

Нинішні діти.

Батько (після моральної проповіди до сина): Коли батько має найбільшу приємність із своїх дітей?

Син: Девять місяців перед їх народженням.

Непорозуміння.

Торговельний подорожуючий агент оповідає:

— Вчора вертаю в ночі додому. В сінях зовсім темно. Як мені відчинили двері, я думав, що то служниця й цілую її. Це була моя жінка.

— Ну й що далі?

— А жінка каже: „Ні, ні, тепер не можу тебе приняти. Кождої хвилі може вернутися мій чоловік!"

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЛИТОВСЬКІ ПОТОМКИ КОСЦЮШКА.

Неодин з Братів Українців в Америці вже чув про те, що Косцюшко, котрого Поляки собі присвоїли, був з литовського роду.

Справа та стає тепер актуальною настільки, що американський уряд звернувся до польського посольства у Вашингтоні з запитом, чи істнують які потомки Косцюшка. Американське правительство хотіло би спровадити тих потомків на велике свято, яке відбудеться в 1932 році, коли ціла Америка святкуватиме двіста-літню річницю уродин Юрія Вашингтона, освободителя Америки і першого президента.

Поляки подають, що нема тепер нікого з роду Косцюшків. Але це є неправдою.

Косцюшко не мав дітей, бо помер безженним. Але він мав сестру, котра вийшла заміж і мала діти. В жилах тих дітей плила теж кров роду Косцюшків. І тому діти сестри Косцюшка, внуків і правнуків треба вважати рідною Косцюшка. І вони мали би тепер право репрезентувати родину Косцюшків отут в Америці.

Та Полякам та справа є дуже немила. Бо це є в нас, Литовців, загально відомим, що мати професора М. Біржишки, котрий недавно тому відвідував Литовців і Українців в Америці, є дочкою сестри генерала Косцюшка. І тому професор Біржишка та його браття, Вацлав і Віктор, являються дійсними потомками Косцюшка.

Я думаю, що Литовці зглосять у Вашингтоні своє право до роду Косцюшків. Бо це литовська, а не польська кров лялася в обороні американської незалежности. Подаю це до відома Українців, бо знаю, що вони щиро відносяться до Литовців і інтересуються такими справами. Бо й Українцям видерли Поляки богато славних і богатих родів.

Казис Відікавскас,
Філаделфія, Па.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА

Д-р А. Т. Кібзей.

ДЕЩО З МЕДИЦИНИ

(23)

III. Малярія (лихорадка, пропасниця).

(Malariar fever).

Є ще недуга, що її спричинює свого роду галапас, званий по вченому „протозоа", який переноситься до крови чоловіка через уколення комарем. В околицях, де є багна і мочари, розмножується велика сила комарів. Комарі осідають на багнах і мочарах, пють воду занечищену заразками малярії, а відтак колють людей і таким робом через занечищене галапасами рильце впускають чоловікови недугу до крови.

Недуга малярії була відома вже в дуже давних часах. Вже Гіпократ описував її прояви. В році 1885 Мархіяфава і Целлі описали заразок малярії, а Мансон у році 1894 доказав безсумнівна, що малярія переноситься на людей через уколення комарем. Рос в рр. 1895—1894 відкрив заразки малярії в животах комарів; а був один лікар, а саме д-р Тирберн Мансон в Англії, котрий нарочно подбав про те, щоби для проби вкусив його малярочний комар і цей лікар через те й попав у малярію.

Малярія є відома всюди на світі там, де є багна, мочари і де тепло панує. В Европі, саме в балканських краях, в Греції, в Полудневій Росії, в Італії та Еспанії; в полудневих державах Півн. Америки, в Центральній і в Полудневій Америці; в Індії; всюди в Африці в долинах рік.

У нас, Українців, цю недугу всіляко називають, залежно від околиці. Найчастіше звуть її „пропасницею" або „феброю", „трясавицею", „лихорадкою", „цьоткою" і т. п.

Прояви недуги. Коли галапаси малярії через жало комара переносуться до людської крови, то вони дуже скоро розмножуються і входять в т. зв. червоні тілка крови, а через те нищать вони і кров і селезінку, котра при малярії значно розширюється.

Недуга малярії проявляється в періоді від 2 до 15 днів по зараженню. Хорий зпочатку має сильні дрощі — це знак, що заразки малярії розмножуться і заливають кров. Такі дрощі тревають звичайно одну, дві, три, або й чотири години. В тім часі чоловік дістає болі і завороти голови та позіхає. Теплота тіла підноситься від 104° до 106° Фаренгайта. Шкіра стається холодна і синіє; живчик скорий, але слабий. При тім всім хорий звичайно ригає.

Другий період недуги — це є горячкування. Хорий почуває себе дуже горячим; лице, руки і шкіра стягаються; біль голови страшний; хорий має велику спрагу, але завороти голови уступають, теплота тіла зачинає спадати. Такий стан треває від 1 до 6 годин.

Третий період недуги — це період потів. Недужий потиться так сильно, що піт прямо ллється з нього. Горячка спадає. Недужий почувається трохи краще і починає більше спати.

Всі ті прояви недуги відбуваються звичайно на протязі 48 годин. По тім чоловік неначе виздоровлює і на якийсь час майже цілком приходить до себе. А одначе, коли не лікується, недуга повертає знову в правильних відступах часу. В деяких випадках ті самі прояви недуги тревають періодично навіть 72 годин.

Сама малярія не спричинює смерти зараз. Але галапаси, що витворюють цю недугу, нищать кров і людський організм до того ступня, що й життя чоловіка нічого не варта.

Лікування. Найважнішим, спеціяльним лікарством проти малярії є хініна, що безпосередно вбирає галапаси малярії. Найкраще подавати хорому хініну на кілька годин перед сподіваним нападом малярії, то в правильних давках або скількостях. В часі атаки, коли недужого зачинають брати дрощі, треба його обвинути в горячі килими чи коци; дуже помічне, то хай пе добре горівку або який інший побуджуючий напій. Взагалі недужий в часі нападу повинен спочивати в ліжку, пити багато плинів, а відживлятися легкими стравами.

Щоб оберегтися від малярії, треба передусім нищити всякі малярічні багна і стави та робити відповідні перекопи для свобідного відпливу води. На великих просторах, де панує малярія, добре є штучним способом дезинфекціювати воду в ріках, приміром нафтою. Хорих на малярію держати далеко від комарів, щоб комарі, кусаючи хорого, не переносили зарази на здорових людей. Мешкання хоронити від комарів при помочі сіток на вікна і двері і завше дбати про чисту, здорову воду до пиття.

IV. Чорна пропасниця.

(Blackwater fever).

Чорна пропасниця є недуга споріднена із звичайною пропасницею або феброю. І вона спричинює горячку, дрощі, а найважніше те, що таксамо як малярія вона нищить тільця крови, а притім чоловік попадає в жовтячку і страшно ригае.

До цього часу ще не розсліджено, чи цю недугу спричинюють малярічні галапаси, чи може якісь інші. Трапляється вона у людей в тих місцевостях, де панує звичайна малярія.

Прояви недуги. Чорна пропасниця або чорноводна малярія проявляється так як звичайна малярія, а саме: сильними дрощами, що час до часу повертають і тревають кілька годин. При тім недужий відчуває сильне пертя на моч. Моч є червоно-темна, а коли її хемічно розбереться, то покажеться, що у ній є білок і багато знищених тілець крови. В часі нападу недуги теплота чоловіка підноситься від 103° до 105° Фаренгайта, але вона неправильна. Недужий непокоїться, відчуває біль в руках і ногах, має велику спрагу, ослабає і ригає. Але вже по 24 годинах від хвилі перших проявів показується жовтачка. Цілий чоловік стається жовтий.

Перебіг цеї недуги може бути всілякий. В лекших випадках нападу виздоровлення наступає на протязі 3 або 4 днів. Моч прочищується; горячка спадає; чоловік менше пітніє, а вкінці приходить до повного здоровля, хоч часом недуга може завернутись.

В тяжких випадках прояви недуги погіршуються. Недужий стається дуже неспокійний, нервовий, сильно горячкує та має страшенну спрагу, а притім сильно гикає; моч перестає відходити — значить нирки стаються неактивні. Тоді людина попадає в непритомність і наступає смерть. Вмирає на цю недугу коло 25 на 100 хорих.

(Дальше буде).

УСПІХИ БЕРЛІНСЬКОГО ВИСТАВОВОГО СЕЗОНУ.

Рік 1931 був одним великим виставовим сезоном в Берліні. Безперечно найважніщою була будівельна вистава, що тревала від травня до серпня, але не менш важними були й інші, як радіотехнічна, грамофонова, бюрово-технічна, автомобільна і т. п. Завданням всіх тих вистав було познакомити публику з всякими новими удосконаленнями в области техніки і дати їй змогу розглянутись у всьому та вибрати для себе що найкраще. Рівночасно з тим фірми мали надію на успіх в розпродажі своїх виробів. Богато шкоди нанесла німецькій промисловости остання кріза і попит за товарами значно впав. Всежтаки індустрія не жахається перед видатками на виставу, бо можливо, що вистави богато причиняться до зменшення кризи і разом з тим безробіття.

Цифри кажуть про все найкраще. В виставах взяло участь яких 4,000 ріжних фірм. Всі вистави разом тревали 132 дні. Занятих було в цілому 28 великих галь з площею яких 200,000 кв. метрів. Всіх відвідувачів було 2.2 міліонів. На час вистав улаштовано було в Берліні 262 національних і інтернаціональних конгресів і 191 товариських поїздок спеціяльними потягами. Назагал в останньому часі скількість чужинців в Берліні зменшилась, але не дуже богато. Пересічно можна рахувати, що яких 10% усіх чужинців, це були відвідувачі вистави, цебто яких 200,000 людей. Великі маси відвідувачів притягала до себе сільсько-господарська вистава, а відтак автомобільна та будівельна. Вкінці йдуть вистави радіотехнічна, грамофонова, бюрово-технічна й інші менші.

Який був успіх в ріжних фірм, що брали участь на виставах, це нині ще годі сказати, бо ніякі цифри з тої области ще не опубліковані.

ПОСМЕРТНІ ВІСТИ

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

Дня 21. серпня помер бл. п. **Йосиф Юшкевич**, член Тов. Вільні Козаки, від. 116 У. Н. Союза.

Покійний прожив 45 років, походив з Бібрки, Галичина, Україна. Вступив до У. Н. Союза 23. квітня 1922 р.

Завжди був добрим, чесним і примірним членом згаданого товариства й щирим і жертволюбивим Українцем. В 1923 р. був предсідателем 116 відділу. Будучи організатором, зорганізував 10 нових відділів.

Похорон відбувся при великім здвизі народу. Крім членів Тов. Вільні Козаки прибули члени з Тов. Дністер з Ню Йорку, з Оксфорту і Филаделфії. Прибули, бо Покійний був членом нашої славної організації, а наші члени знають свої обовязки. Жінка і сироти складають усім щиру подяку за віддання отанньої прислуги Покійному.

А Ти, Козаче, спи блаженним сном і хай земля буде Тобі пером.

Павло Стадник, секр.

—o—

Дня 19. с. м. померла **Евгенія Бісюк**, členиця від. 177 У. Н. Союза, дочка покійного Мирона і Тереси Бісюк, членів У. Н. Союза. Покійна родилася дня 2. вересня 1904 р. в селі Товстенькім, повіт Гусятин, Галичина. Батько Покійної, Мирон, належав до У. Н. Союза з цілою родиною. Як молода дівчина, належала до Молодечого Союза кілька років, а коли вийшли нові роди грамот, Покійна Евгенія, як свідома українська дитина з освітою (мала гай скул), заасекурувалася в Союзі перша на нові роди. Ендавмент, Кл. Е., на $500. Покійна брала живу учать в товаристві. Ніколи не виступала проти ухвал і дбала про поступ відділу і У. Н. Союза. В случаю нещасливого випадку відвідувавла члена відділу й гордилася членством У. Н. Союза. По тяжкій кількамісячній слабости (сухоти) перестала бути членицею від. 177 У. Н. Союза. Похорон відбувся дня 22. с. м. 1931 з дому під ч. 197 Іст Евеню, Повтукет, Р. Ай.

Вічна Їй память!

Секр. від. 177 У. Н. С.

Ірляндець прийшов до свого приятеля та застав його, як він саме кидав у діру в долівці шілінг за шілінгом.

— Чи ти збожеволів? — спитав він його здивовано. — Щож ти робиш?

— Вчора впав мені тут у шпару один шілінг, а я чейже через одного шілінга не буду зривати долівки!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАНІВ СИН.

(45)

Нарешті Меріем розплющила очі. Те, що вона побачила, спинило їй віддих, а серце перестало битися. По гильці до неї наближався величезний орангутанг, якого вона ще не бабачила в свому життю. За ним ішов ще один. Вдивляючися своїми страшними очима й приготовившись до нападу, наближалася до неї ця страшна потвора джунглів. Дівчина відразу відчула всю загрозу й страхіття малпячого полону. Треба було ратуватися втечею.

—o—

Вона кинулася тікати, перестрибуючи з дерева на дерево, з гилки на гилку. Вона то підстрибувала високо й, чіпляючись за ріжні ростини вилазила високо на дерева, то знову стрибала вниз, використовуючи кожду можливість, щоб утекти від переслідувачів. Та великани-малпи гналися за нею так, що вони часами, здавалося, схоплять її. Високо на деревах перескакувала з гилки на гилку мала малпа, приглядаючися страшним перегонам.

—o—

Велика малпа вже майже дігнала дівчинку. Кілька разів волохата рука малпи вже доторкалася до тіла дівчини, але вона, напружуючи всі свої сили й хист, ще ухилялася від страшних обіймів огидної малпи. Дівчина вже не розбирала, куди стрибала й за які гилки та ростини хапалася. Вона навіть стратила напрямок і не знала вже, куди біжить. Одно її гнало вперед: це жах і бажання вратуватися. Трісла одна гилка.

—o—

Дівчина злетіла на землю, а за нею малпа, під вагою якої зломалася гилка. Не встигла Меріем схопитися на ноги, як уже була в обіймах великана-малпи. Напружуючи всі свої сили, вона хотіла вирватися з обіймів страшної потвори, та не було сили. Малпа не звертала уваги на спротив дівчини та її старання завдати їй біль. Увагу малпи звернула на себе друга малпа, що наближалася поспішно. Та друга малпа готувалася відняти дівчину для себе.

—o—